

In een nieuw filosofisch geschrift roept essayist **Thijs Lijster** 'kwetsbaren aller landen' op gezamenlijk een vuist te maken tegen hedendaagse vormen van onderdrukking, onzekerheid en ongelijkheid.

ANNEMARIE KOK

HARRY COCK

ONDERZOEK

WWW.RUG.NL/STAFF/T.E.LIJSTER

Verenigt u!

Het kapitaal. De vijand. Klassenbewustzijn. Internationale solidariteit. Revolutie. Voor kunst- en cultuurfilosoof Thijs Lijster zijn dit geen achterhaalde, al te gezwollen woorden. Geïnspireerd op het beroemde *Communistisch Manifest* van Karl Marx en Friedrich Engels uit 1848 schreef hij het vurige essay *Verenigt u! Arbeid in de 21ste eeuw* dat vorige maand is verschenen in de filosofische reeks 'Nieuw Licht'.

Precariaat

Volgens Lijster, universitair docent aan de Letterenfaculteit en ook werkzaam aan de Universiteit Antwerpen, leent het klassieke marxistische begrippenkader zich uitstekend voor het kritisch beschouwen van drie eigentijdse fenomenen: de eis dat ieder voortdurend 'investeert' in zichzelf, als 'menselijke kapitaal', de groeiende inkomensongelijkheid én de mondiale milieucrisis. 'Van een proletariaat, armoede, een onderklasse kan ook in een land als het onze nog altijd gesproken worden', vertelt Lijster naar aanleiding van zijn jongste publicatie, die volgde op twee goed ontvangen essaybundels. 'Maar er zijn in de westerse wereld verschillende problemen bijgekomen, die bovendien niet alleen werkenden raken.

Een begrip dat daarom voor de huidige tijd heel toepasselijk is, is "precariaat": de verzamelterm voor allerlei groepen mensen die in hun bestaan nog maar weinig basale zekerheden kennen.'

Vreedzaam afdwingen

Voorts zouden meer mensen moeten beseffen, betoogt hij, 'dat hun lot en hun belangen ook verbonden zijn met de Poolse loodgieter en met de arbeiders in de sweatshops van Bangladesh. Want zolang zij niet de economisering van het bestaan, maar elkáár als bedreiging zien, verandert er nooit iets.' Desgevraagd zegt Lijster niet aan een grote politieke, geweldadige opstand te denken. 'Uiteindelijk is de enige begaanbare weg dat de overheid de regie neemt. Dat zal echter pas adequaat gebeuren wanneer er een veel indringender debat op gang komt over het type samenleving dat we eigenlijk willen. Protestbewegingen en publieke intellectuelen hebben in het verleden een belangrijke rol gespeeld in het vreedzaam afdwingen van substantiële verbeteringen. Ook nu hebben we die beide krachten hard nodig.'

Stoelmassage

Tot voor kort was Lijster niet erg optimistisch over de bereidheid van burgers om tot collectieve politieke actie over te gaan. In 2016 verscheen zijn boek *De grote vlucht inwaarts* waarin hij gewag maakt van de in zijn ogen wijdverbreide

Thijs Lijster (1981)

is universitair docent kunst- en cultuurfilosofie aan de afdeling Kunsten, Cultuur en Media van de RUG. Daarnaast is hij 'postdoc navorser' bij het Antwerps Onderzoeksinstituut voor de Kunsten van de Universiteit Antwerpen. Hij studeerde filosofie in Groningen en New York en promoveerde in 2012 op een proefschrift over de Duitse filosofen Walter Benjamin en Theodor Adorno. Geregeld publiceert hij in tijdschriften als *De Groene Amsterdammer*, *Filosofie Magazine* en *Metropolis M*. In 2016 verscheen zijn bundel *De grote vlucht inwaarts. Essays over cultuur in een onoverzichtelijke wereld*, waarvoor hij in 2018 de essayprijs van de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde kreeg. In 2019 volgde zijn boek *Kijken, proeven, denken. Essays over kunst, kunstkritiek en filosofie*.

'Anders dan bij Marx is arbeid anno nu ook een kwestie van identiteit'

neiging om gevoelens van somberheid, pijn en vermoeidheid strikt individueel te lijf te gaan met praktische zaken als kantooryoga, fitness, stoelmassages of cursussen time-management. Maar intussen ontwaart hij onder sommige groepen precären dan toch een toenemend klassenbewustzijn. Werd bijvoorbeeld de werkdruk op universiteiten een jaar of wat geleden nog als een particulier probleem gezien, nu is er WOinActie, een platform van studenten en universitair medewerkers dat tegen 'de aanhoudende onderfinanciering van het wetenschappelijk onderwijs' ageert. Ook Lijster heeft zich hierbij aangesloten. Zo deed hij in november mee aan een 'witte staking', gericht tegen het standaard veel meer uren maken dan waarvoor je bent aangesteld. 'Al is dat in mijn geval deels een eigen keuze, omdat ik nu eenmaal graag werk. Arbeid heeft beslist ook móóie kanten.'

Tevredenheidscijfers

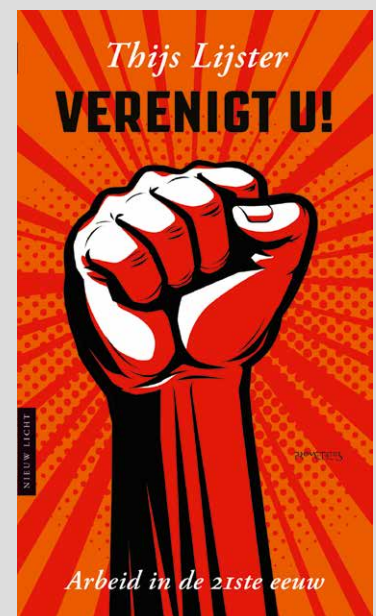
Overigens erkent hij dat volgens studies van onder meer het Sociaal en Cultureel Planbureau veruit de meeste mensen in ons land dik tevreden zijn met hun leven. 'Inderdaad heeft de gemiddelde Nederlander niet veel te klagen. Hetgeen zoals gezegd voor een flink deel is te danken aan de strijd die wereldwijd is geleverd door de arbeidersbeweging, de vrouwenbeweging en de burgerrechtenbeweging. Vergeet alleen niet dat er wel zorgwekkende tendensen te bespeuren zijn, zoals de toenemende financiële ongelijkheid waarop de Franse econoom Piketty heeft gewezen. Als er geen breed front wordt gevormd tegen sociaaleconomische ontwikkelingen zoals die zich in de VS en Groot-

Britannië al hebben voltrokken, ben ik bang dat die tevredenheidscijfers er over niet al te lange tijd weleens anders uit kunnen gaan zien.'

Radicale voorstellen

Inmiddels lijkt ook een aantal politieke partijen van oordeel dat het roer om moet, getuige het feit dat in 2019 onder meer de PvdA, het CDA en ook de VVD kanttekeningen plaatsten bij het kapitalisme dan wel het neoliberalisme. Is daarmee de kentering die Lijster bepleit aanstaande? 'Dat vraag ik me af. Pleidooien om mensen echt zeggenschap te geven over hun tijd, en radicale voorstellen om de samenleving ontspanner in te richten, bijvoorbeeld via een basisinkomen, hoor je nog nauwelijks.' Zelf draagt hij aan de door hem verlangde 'revolutie' vooral bij door diepgravende stukken te schrijven die voor een breed publiek begrijpelijk zijn, een bezigheid die in de academische wereld weinig aanzien

geniet. 'Collega's hier op de afdeling vinden mijn essays wel leuk, hoor. Maar voor NWO tellen zulke boeken niet mee als academische publicaties. Cru gezegd komt het erop neer dat je, als je aan een universiteit carrière wilt maken, je maar beter niet kunt meedoen aan maatschappelijke debatten; je kunt je tijd tenslotte maar één keer besteden. Dat is toch ronduit treurig?'

Thijs Lijster

Verenigt u! Arbeid in de 21ste eeuw

WWW.UITGEVERIJPROMETHEUS.NL

€ 16,99